

Vén-Vinceffy Anna

KORTÁRS KÉPZŐMŰVÉSZETI ALKOTÁSOK A SEPSISZENTGYÖRGYI SZENT GELLÉRT-TEPLOMBAN

1. Bevezetés

Közelség és távolság, egyértelműség és elvont geometrikus jelleg, megmutatás és misztérium. Talán ezekben az ellentétpárokból mutatkozik meg annak a templomi belső térnek a lényege, amelyben a földi és az égi világ találkozik. Az itt található képzőművészeti alkotások pedig útmutatót adhatnak a transzcendens szféra értelmezéséhez.

Az alábbi tanulmány kísérletet tesz arra, hogy két kortárs képzőművész munkáit elemezze a 20–21. század fordulóján épült sepsiszentgyörgyi Szent Gellért-templom belső terében. Ennek az elemzésnek kiindulópontja az alkotások beillesztése a művészek életművébe, valamint a lehetséges ikonográfiai minták keresése is. Emellett törekszem arra is, hogy megfigyeljem, miként viszonyulnak a kortárs művészek munkái a templom belső teréhez. A kutatásnak nem témája a templomok építészeti elemzése, valamint nem érinti a II. Vatikáni Zsinat által hozott változtatások hatásait sem.

Ebben a témában még nem készült átfogó kutatás, így ez a tanulmány főként újságcikkek, napilapok, havilapok, rádiós interjúk, tévés tudósítások sajtóanyagát dolgozza fel. Ez egészül ki internetes forrásokkal, az ikonográfiai elemzésekhez használt lexikonok szócikkeinek figyelembe vételével. Annak ellenére, hogy az Erdélyi Művészeti Központ úgy Hervai Zoltánról, mint Jecza Péterről is adott ki katalógust, az ezekben szereplő tanulmányok nem elemzik a templomokban látható munkákat. Hervai Zoltán esetében például nem tesznek említést arról sem, hogy ő készítette a Szent Gellért-templomban található festményeket. Jecza Péterről Szekernyés János ugyan készített átfogó kutatást, s munkáiról beszél felesége is, azonban ezek a művek nem térnek ki arra, hogy Jecza alkotásai miként viszonyulnak a Szent Gellért-templom belső teréhez. A rendelkezésre álló források tehát általában is elég szűkösek

voltak, továbbá míg Jecza Péter munkássága viszonylag jól dokumentált, addig Hervai Zoltán életműve, főként a templomban látható munkák kevésbé kutattak, a róluk szóló újságcikkek gyakran elfogultak. Jelen tanulmány különlegessége tehát, hogy egyrészt összefog néhányat a művészekről szóló tanulmányok közül, másrészt olyan munkáikat vizsgálja behatóan, amelyek eddig elkerülték a szakirodalom figyelmét, vagy (amint Jecza Péter esetében történt) amelyeket elemeztek ugyan, de nem a templombelső függvényében.

2. A Szent Gellért-templom

2.1. Építéstörténet

A Csíki utcában levő templom épületét Török Áron építész tervezte Csátó Béla pápai káplán, tb. kanonok, plébános kérésére. Török Áron nevéhez fűződik a Szent Gellért-templom mellett az őrkői Mária Világ királynője-templom terve is.¹ Mielőtt felépült volna a mai egyszerű külsejű, egyhajós, nyeregterű, egytornyos épület, 1943 és 1980 között Szilveszter Sándor plébános egy családi házban tartotta a miséket.² Csátó Béla kitartó munkája nyomán, az államszocialista rendszerrel is szembeálló törekvései során a Szent Gellért tiszteletére épült templomot 1987-ben szentelte fel Bálint Lajos segédpüspök, egykori sepsiszentgyörgyi lelkész.³ Az 1986-ban megkezdett építkezési munkálatokat 1988-ban fejezték be. Az 1980-as években még nem volt tornya a templomnak, ez csak később épült fel.⁴ A templom udvarán látható, Szent Gellértet és Szent Imre herceget ábrázoló szoborkompozíciót 2011. szeptember 24-én szentelte fel Bíró László tábori püspök, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia családügyi referens püspöke. Az égetett kerámia térplasztikát Varga Gábor szobrászművész és keramikus készítette el a Szent Gellért Erdélyi Lovagrend Márton Áron Tartománya támogatásával.⁵

¹ KISGYÖRGY Zoltán 1993.

² Sz. n. é. n. *Sepsiszentgyörgy II., Szent Gellért*.

³ JÓZSA Zsuzsanna 2019.

⁴ SÁNTHA Imre Géza 2013.

⁵ SÁNTHA Imre Géza 2011.

2.2. Hervai Zoltán Szent Gellért életét bemutató festményei

„Ne csak arra törekedjünk, hogy jobb embereként hagyjuk el a világot, hanem hogy jobb világot hagyjunk magunk után” – olvasható a felirat, amely a Varga Gábor által készített szoborcsoport előtt található a templom udvarán, a bejárat mellett.⁶ Ennek a gondolatnak talán nem is tudatosan vállalt vallo-mása hangzott el 1971-ben annak a Hervai Zoltán festőművésznek a szájából, aki a templomban látható, Szent Gellért püspök életét ábrázoló jeleneteket készítette. A helyi születésű alkotó ugyanis így fogalmazott a zentai múzeum képtárában levő kiállítás megnyitóján: „sok csalódás ért, de mégis hiszek az emberekben, és életcélom az, hogy szerény tudásommal a tanításon és a művészetben keresztül az ifjúságot, embertársaimat és népemét szolgáljam.”⁷

Hervai Zoltán festőművész pályaképe a művészet iránti elhivatottság és a pedagógiai munka kettős vonalát rajzolja ki. A művész 1939-ben érettségizett a Székely Mikó Kollégiumban, ahol rajztanára, Gödri Ferenc biztatására felvételizett a budapesti Szépművészeti Akadémiára. Ezt követően Budapesten folytatta tanulmányait, majd 1946-ban Kandó László tanítványaként szerezte meg diplomáját.⁸ Több viszontagságos év után végül visszatért szülővárosába, ahol rajztanára, Gödri Ferenc helyébe lépett, és több évtizeden keresztül volt a tanintézmény elismert oktatója.⁹ Diákjai között említhető például az ugyancsak helyi születésű Ütő Gusztáv vagy pedig az a Jecza Péter, akinek Szent Gellért-reliefe és Keresztút-domborművei is ebben a templomban láthatóak.¹⁰

A templomhajó hátsó részén, az orgonakarzaton az épület védőszentje, Szent Gellért püspök életének főbb mozzanatai figyelhetők meg (1. ábra). A szimmetrikus rendben elhelyezett, lírai hangvételű festményeket a bal alsó sarokban látható szignó szerint Hervai Zoltán helyi festőművész és rajztanár 1999-ben készítette el. A sepsiszentgyörgyi sajtóban található híradás szerint a festményeket 2000 szeptemberében áldották meg. A *Háromszék* napilapból tudható meg az is, hogy a szent életét bemutató munkákat Finta Mihály keretezte be.¹¹

Hervai Zoltán munkái az orgonakarzat mellvédjén található, egy olyan helyen, melyet nem csupán azért lényeges kiemelni, mivel a templomba belépő hívó tekintetét egyből magához vonzza, hanem azért is, mert a művész életében nagyon fontos szerepe

volt a zenének. Lánya, a grafikus Hervai Katalin szerint édesapja majdnem mindig zene mellett festett,¹² diákjai visszaemlékezéseiből derül ki, hogy rajzórái keretén belül gyakran zenehallgatással tette élményszerűbbé az oktatást.¹³ Ő maga pedig így nyilatkozik a zene és képzőművészet kapcsolatáról, a hivatásról: „a lelkünkben felgyűlt érzelmek sokaságát és sokféleségét a zenén kívül a festészetben tudom elképzelni. Levezetni tiszta formákkal, tiszta színekkel, az érzelmek árnyaltságát, líraiságát, drámaiságát, intimitását, vitalitását figyelembe véve, de nem előre elkészített színvázlat alapján, hanem a vásznon egyszer átélve, intenzíven, ösztönösen, intuitíve megfestve. ... A színekben és a színeknek élek, ez az, ami melegít, és részben megélt, de inkább be nem teljesült vágyaimat helyettesíti.”¹⁴

Lírai hangvétel, lágy színek, finom vonalak, harmonikus, statikus kompozíciós rend jellemzi azt az öt képet, amely a templom patrónusa életének főbb mozzanatait, jelentősebb fordulópontjait mutatja be. Hervai Zoltán festőművész munkái olyan szimbólumrendszert mozgatnak, amely mindenki számára érthetővé teszi, hogy a szent életének mely jelenete látható éppen. Mintegy didaktikus szándékkal, a hagyományos ikonográfiához részben ragaszkodva, de mégis saját forma- és színvilágát alkalmazva, Hervai a világos üzenetátadásra törekedett.

A művész életművét a geometrikus, mértani formák, a vonalak, háromszögek, körök játéka határozta meg. M. Kiss Pál a korabeli egyik legrangosabb folyóiratban, a *Műértő*-ben megjelent kritikában így fogalmaz: „Hervai a Konstruktív című legújabb sorozatában újszerű térproblémát old meg: egyenes és ferde vonalakkal, vibráló fényhatással ritmikusan elrendezett teret érzékeltet. A konstruktív formák puritanságát hangulati elemekkel tölti, a szerkezet tisztaságához festői igényességgel a színek lírai melegségét adja.”¹⁵ Az utolsó alkotói periódusában viszont a színek és síkok dinamikáját bibliai és történelmi személyiségek törték meg, egészítették ki, vagy pedig váltották fel. „Újabb keletű munkáin mintha eluralkodott volna a figuratív ábrázolási mód. A Csángók, az Ősök (Szent István, II. Rákóczi Ferenc fejedelem, Hunyadi János meg Bethlen Gábor) ábrázolása mintegy kiteljesíti az immár szabadon alkotó művész történelmi tematikáját. És »fölbog« újólag a keresztény tematika, Mária, Krisztus, a kereszt motívuma”¹⁶ – írja erről a korszakról Czégő Zoltán a művész egi kiállítása kapcsán.

⁶ Sz. n. 2011.

⁷ VÉCSI NAGY Zoltán 2015a, 6.

⁸ BOGDÁN László 1999.

⁹ SÁNTHA Imre Géza 2019.

¹⁰ ALBERT Levente 2010; VÉCSI NAGY Zoltán 2015b.

¹¹ PÁLJÁNOS Mária 2000.

¹² MÓZES László 2015.

¹³ SÁNTHA Imre Géza 2019.

¹⁴ Uo.

¹⁵ M. KISS Pál 1975, 296.

¹⁶ CZEGŐ Zoltán 1992.

A sepsiszentgyörgyi templomban található Szent Gellért-sorozat első darabján az épület védőszentje fiatal bencés szerzetesként látható. Ez az alkotás két szerkezeti egységre bontható. Az előtérben két alak, Szent Mihály arkangyal és a még ifjú Gellért jelenik meg. Mindkét alakot attribútumaik teszik azonosíthatóvá. Míg az angyal túlvilági ragyogás, glória veszi körül, kezében kard, testén páncéling található, addig a másik alak egyszerű szerzetesi ruhában, mellette bölcességét jelző gyertyával, tekercsekkel, pennákkal figyelhető meg.¹⁷ Az angyal fölött levő körök egyrészt utalnak a művész korábbi, geometriára épülő stíluskorszakára, másrészt pedig egyfajta architektonikus szerkezetként jelezhetik a bencés kolostor falait is. A benti térből kilépve, a mű háttérben Velence városának épületei vehetők ki, valamint a Campanile¹⁸ is jól felismerhető, utalásként arra, hogy Gellért fiatal korában Velencében élt mint Benedek-rendi szerzetes.¹⁹

A püspök életéről tudni lehet, hogy Székesfehérváron engedett István király kérésének, és elvállalta, hogy a fiatal, mindössze nyolcéves Imre herceg nevelője legyen.²⁰ Ennek megfelelően, a sepsiszentgyörgyi művész második festményén István király látható, jobbán Imre herceggel, balján feleségével, Gizella királynéval. A király és fia között egy attribútumok nélküli nőalak tűnik fel, aki lehet egy magyar szent vagy esetleg Szűz Mária is. A háttérben levő Krisztus keresztre feszített alakja valamilyen szinten azt a feltételezést erősíti, hogy a fehér kendős nőalak Szűz Mária lehet, mivel így egyfajta Szent Család-párhuzam jönne létre. Ennek ellenére a nőalak nem azonosítható teljes biztonsággal. Ha megfigyeljük a szereplőket, észrevehetjük, hogy a már jól megszokott attribútumok teszik őket felismerhetővé. A király, hasonlóan Hervai 1999-ben készült, *Szent István* című munkájához, a Szent Koronával és kettős kereszttel a kezében jelenik meg. Ellentétben azonban az önálló munkával, ezen a festményen nem egyedül látható, portréja alatt nem található hármass halom, illetve a monogramja se fedezhető fel. A két képen látható arc között felfedezhetőek azok a jellegzetes vonások, amelyek jelzik, hogy ugyanannak a művésznek az alkotásai.²¹ A király jobb oldalán fia áll, feje fölött glória látható, háta mögött pedig jól ismert attribútuma, a szüzességére utaló lilium jelenik meg.²² A király bal oldalán felesége alakja jelenik meg. Arca

finom, lágy, már-már elmosódó vonásai, elrévedő tekintete ellentétben állnak a mögötte látható Jézus részletesebben kidolgozott hajával, lefele irányuló tekintetével. Érdekes módon, maga a nevelő nem fedezhető fel ezen a kompozíción, azonban a Megváltó alakja jelzi, mintegy előrevetíti, hogy Szent Gellért püspök keresztény hitéért fog meghalni. A képen látható alakok egyfajta fikatív, elmosódott háttérből emelkednek ki. Ez a gomolygó felhőkhöz hasonlítható, összemosódó tér pasztell színeivel, zöldes, kékes, sárgás árnyalataival tulajdonképpen kapcsolatot teremt az öt kép között. Jelenetekről függően, hol az evilági természetet, az eget vagy a földet jeleníti meg, hol mintha a transzcendens világa utalna.

Az egyedüli kép, ahol nem fedezhető föl a színfoltoknak ez a kavargó játéka, az a középső festmény, amelyen a kék tónusú háttérből a püspökké szentelt idős Szent Gellért emelkedik ki. A szigorú tekintetű, püspöki öltözetű férfi fejét, szemben az eddig látott egyszerűbb dicsfénnel, egy díszesebb glória övezi. Egyedül ezen a képen látjuk a szentet vörös színű ruházatban, a többi munkán inkább a sárgás, zöldes, kékes színek dominálnak, a vörös szinte minden esetben hiányzik a munkákból. A képen megjelenik a Szentlélek galambja is.²³

A következő, negyedik alkotáson egy folyamat, egy metamorfózis látható. A szent életéről fennmaradt forrásokból kiderül ugyanis, hogy miután Szent Gellért befejezte Imre herceg nevelését, Bakonybélbe vonult vissza, és a számára oly fontos szent jeromos-i utat követve, remeteségben élt. Mikor azonban a király felkereste őt azon kérésével, hogy vállalja el a csanádi püspökség megszervezését, visszatért.²⁴ Hervai festménye ezt az átváltozást jeleníti meg, olyasféléképpen, hogy a festő két egyenlő részre osztotta a munkát. Az alkotás bal oldalán tehát a remete Szent Gellért látható, egyszerű ruhában, mellette találhatók azok az attribútumok, amelyek már az első képen is megjelentek: a gyertya, a tekercsek, a penna. Ezen a munkán azonban, szemben a fiatal bencés szerzetest megjelenítő képpel, már egy felnőtt férfit láthat a befogadó, emellett pedig több pergamen figyelhető meg, mintegy jelezve, hogy a férfi bölcsebbé vált, tanultabb lett. A festmény másik térélfelén már a püspök Szent Gellért látható. Erre utal a férfi felnyló szeme, a díszesebb öltözet, a templom. A kopár fák által szimbolizált remeteséget maga mögött

¹⁷ SEIBERT, Jutta 1986, 231.

¹⁸ Mivel Szent Gellért korában a Campanile még nem épült meg, Hervai képe természetesen egy sokkal későbbi, a mai néző által felismerhető Velencét mutat a háttérben.

¹⁹ Sz. n. é. n. *Szent Gellért püspök, vértanú*; SZEGFÜ László 1998.

²⁰ BALÁZS Jenő 2019.

²¹ VÉCSI NAGY Zoltán 2015b, 69; SEIBERT, Jutta 1986, 131.

²² SEIBERT, Jutta 1986, 129.

²³ A Szentlélek ábrázolása beletartozik a művész motívumtárába, hiszen az 1989-ben készült, *Nosztalgia* című munkán és a 2001-es, *Hármas egység* című alkotáson is felfedezhető a fehér galamb (VÉCSI NAGY Zoltán 2015b, 71).

²⁴ BALÁZS Jenő 2019, 27.

hagyva, más módon kívánja szolgálni Istenét. A két egység tulajdonképpen statikusságát mégis egyfajta dinamikával töri meg a középen meghúzódo forgatagszerű, köpenyegszerű ritmusfolyam, amely jelzi a változást, a folyamatot. Efölött a személyiségátalakító, tér-idő válaszfolyam fölött Szűz Mária és a kisdéd alakja vigyázza annak az országnak a történeteit, amelyet a Szűzanya oltalmába ajánlott fel Szent István király. Emellett fontos még megjegyezni, hogy Szent Gellért az első, aki Szűz Mária tiszteletét terjeszti a magyarok között.

Az utolsó képen látható a szent mártírhalála. Itt a püspök figyelhető meg zuhanás közben, hiszen a legenda szerint Vata követői felláztak, lelőtték őt az utóbb róla elnevezett Gellért-hegyről, majd pedig lándzsát döftek bele, fejét kővel zúzták szét.²⁵ A festmény előterében maga a püspök néz a befogadóra, a háttérben pedig felsejlenek a Gellért-hegy sziklái és a Duna kék vize. A Dunából kiemelkedő kereszt jelzi az isteni gondviselés jelenlétét, a szakrális történet. A háttérben megjelenő nagyméretű kereszt, amelyet egyfajta égi ragyogás vesz körül, a művész több munkájában is megfigyelhető.

Vécsi Nagy Zoltán szerint „Hervai Zoltán modern művésznek tartotta magát, aki megpróbált nemzetközi nyelven beszélni úgy, hogy közben a sajátját adta, aki művészetében az európai kultúrkörbe beágyazó nemzeti identitást kereste. Sajátságos színvilágát a kékek, zöldek uralták, kevés sárga, narancssárga hozzáadásával, színeit az erdélyi színekkel azonosította.”²⁶ A Szent Gellért-templomban egymástól egyenlő távolságra elhelyezett munkákat összekötik azok a hasonló tónusú színek, amelyekről Vécsi Nagy is beszél kritikájában. A színek mellett az alkotások között további kapcsolatot képeznek a statikus, a nézővel szembe forduló alakok.

Ha ikonográfiai szempontból tekintjük a sorozatot, akkor megállapítható, hogy a művész nem távolodik el a kanonikus attribútumoktól, szimbólumoktól, hiszen jól felismerhető szimbolikus utalások jelennek meg nála is. A tekercsek, a Gellért-hegy, a püspöki ornátus, a füstölő, a kereszt, a bencés rend öltözete (Szent Gellért püspök),²⁷ a lilium (Szent Imre herceg),²⁸ a kettős kereszt, a Szent Korona (Szent István király)²⁹ mind olyan könnyen felismerhető jelek, amelyek mintegy illusztrálják a szentek életének történeteit, mindenki számára felismerhetővé teszik a képeken látható személyeket. Mivel a mai hívők már nem ismerik az egykor gyakran használt attribútu-

mok jelentését, megfigyelhető, hogy Hervainál nem jelennek meg Szent Gellért olyan, már a barokk korban készült grafikákon is feltűnő attribútumai, mint a lándzsa, a kő, a rövid szakáll, a pásztorbot,³⁰ a vértanúság győzelmi pálmája, vagy pedig a Magyar Anjou Legendárium illusztrációján helyet kapó szekér.³¹

A középkori és barokk példákon túl Gyomaendrődön található az egyik olyan ismert Szent Gellért-oltár, amely Hervai Zoltán korában készült. A Magyarország területén található oltárt Salamon György készítette 1996-ban. Látható, hogy a két munkán, még ha egészen más művészi eszközökkel is megjelenítve, de hasonló alakok kerültek be a programba. Semmilyen stílári hasonlóság nem figyelhető meg a két munka között, a program tekintetében mégis vonható néhány párhuzam, amelyek valószínűleg abból adódnak, hogy ugyanabban a történelmi korban, ugyanabban a szellemi légkörben készült a két alkotás.

Hervai Zoltán festőművész Szent Gellért-templomban látható munkái eltávolodnak az alkotó korábbi, geometrikus építkezésű képeitől, a háromszögek, körök, négyzetek jól felismerhető személyekké formálódnak. Az elvont mértani formák helyébe a hívők számára könnyen értelmezhető alakok lépnek. Az öt festmény illusztrálja a szent életének különböző epizódjait, és felhívja a figyelmet arra, hogy Szent Gellért élete, a katolikus hitért folytatott küzdelme a mai kor embere számára is példaértékű.

Eltávolodva az orgonakarzat mellvédjétől, a hívők további kortárs munkákat figyelhetnek meg a Csíki utcai templomban. A hajó oldalfalain, valamint a szentélyben találhatók Hervai Zoltán egykori tanítványának, Jecza Péter szobrászművésznek a plasztikái.

2.3. Jecza Péter pályaképe

„Szobrászatot művelek, szobrászatban élek, szobrászaton keresztül érzek, gondolkodom, szeretek”³² – vallja magáról az a Jecza Péter, aki 1939-ben született Sepsiszentgyörgyön. Később, miután végezett Kolozsváron a Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskolán, a művész Temesváron telepedett le. Itt tanított, a Temesvári Egyetem Rajzképző Karán, majd pedig a Traian Vuia Műszaki Egyetemen.³³ „Neokonstruktivista, a kortárs minimalizmust is közelítő”³⁴ munkásságát a romániai és a magyarországi szakmai közösség, az államszocialista rendszer és az 1989 utáni publikum egyaránt elismerte, hiszen 1969-ben a Ro-

²⁵ Uo., 28.

²⁶ VÁRY O. Péter 2015.

²⁷ KERNY Terézia 2014, 234–235; SEIBERT, Jutta 1986, 105.

²⁸ KERNY Terézia 2014, 227–229.

²⁹ Uo., 223–227.

³⁰ SZILÁRDFY Zoltán 1996.

³¹ WEHLI Tünde 2000.

³² JECZA Péter 2017.

³³ Sz. n. é. n. Jecza Péter.

³⁴ VÉCSI NAGY Zoltán 2019, 58.

mán Kulturális Érdemrend I. fokozatát kapta meg, 2005-ben pedig a Magyar Művészeti Akadémia tagjává választották.³⁵

„Jecza Péter kimondottan gazdag és termékeny alkotó tevékenységének vállalt és vallott vezéreszméje a letisztult, egyszerű gondolkodás és a formai pontosság, a tökéletesség”³⁶ – sűríti Hosszú Zoltán szobrászművész Jecza Péter vallomását a művészetről. Fennmaradt interjúkból derül ki, hogy Jecza nem tartotta szükségesnek, hogy beszéljen műveiről.³⁷ A szobrász szerint a formák, geometriai alakzatok képesek a szavak helyébe lépni, és mintegy kommunikálni tudják az alkotó érzelmeit, boldogságát, ki nem mondott szavait.³⁸ Úgy gondolja, hogy az embereknek szükségük van a formákra ebben a világban. Egy jól elkészített szobornak nem föltétlenül kell harcteret ábrázolnia. Lehet egyszerűen egy jó helyen elhelyezett geometriai forma is.³⁹ „Egy formának lehet úgy is tartalma, hogy nem mutat föltétlenül figurát. Lehet kifejező csupán az árnyok, a térben elfoglalt helye alapján”⁴⁰ – vélekedik Jecza Péter elvont, tömör, egyszerre letisztult és mozgalmas szobrairól.⁴¹ Ezek mellett az ismertebb nonfiguratív kispasztikai és térszobrai mellett valóságos ihletésű alkotások is helyet kaptak a művész életművében. Egyházművészeti munkái közé olyan jelentős művek tartoznak, mint az orsovai római katolikus templomban található feszület és bronzból készült tabernákulum, valamint az újszentesi katolikus templom kápolnijában található reliefek elkészítése. Ezeken a munkákon a geometrikus és figuratív kompozíciók váltakozása, a bronz és beton együttes használata olyan sajátos atmoszférát teremtet, ahol az ellentétek egységgé állnak össze. Jecza Péter legkomplexebb egyházi jellegű kompozíciói szülővárosában, Sepsiszentgyörgyön kaptak helyet, az ő nevéhez fűződik a Csíki utcában levő Szent Gellért-relief, Szent Mihály arkangyal domborműve és Krisztus kálváriájának stációi.⁴²

2.4. Jecza munkái a Szent Gellért-templomban

„A sepsiszentgyörgyi Szent Gellért-t templomban szolgáló egyházművészeti alkotásai mindegyikében az emberi lét keresztény drámaiságát feszegeti Jecza Péter” – fogalmazza meg Szekernyés János Jecza Péterről szóló monográfiájában.⁴³ A halált követő feltámadás reménye jelenik meg az oltár mögötti falon elhelyezett Szent Gellért-reliefen (2. ábra) is.

2.4.1. A Szent Gellért-relief

Jecza Péter a katolikus egyház 1988-as felkérésére a templom védőszentjének mártírhalálát a krisztusi kereszthalál párhuzamaként mintázta meg. Míg az orgonakarzat mellvédjén egykori tanára egyértelmű szimbólumok, attribútumok által jelenítette meg mindenki számára érthetően a szent életének főbb mozzanatait, addig a tanítvány elvontabb, első ránézésre talán kevésbé érthető, mintegy jelzésszerű megoldást választott. Mesterétől eltérően, Jecza Péter nem kívánta megjeleníteni a szent életének több epizódját, csupán a legfeszültebb eseményt, a szent halálát ábrázolta. A földi világból a transzcendensbe való átmenetet a szobrász szimbolikusan érzékeltette. Szent Imre herceg nevelőjének testét töredékesen, ereszkedő, majd emelkedő pozícióban – „V alakban, tükröképszerűen helyezte el”.⁴⁴ Az egykori Csanád megyei püspök alakja csupán három geometrikus egségből épül fel, a figura erősen stilizált, személyére mindössze egy lefele, valamint egy fölfele tekintő fej utal. A lefele néző fej jelzi a zuhanást, a halált, az emberi áldozatot, ezt viszont felemelkedés, a szentek sorába kerülés követi. A szent arca, mint az egyetlen olyan elem, amely utal a püspök személyére, Jecza Péterre jellemző erőteljes, határozott geometrikus vonalak mentén épül fel. Gellért ábrázolása mentes minden püspöki attribútumtól, jeltől. A művész a szent szaggyal, kihagyással, elvont testfelépítésével törekedett, a szobrászat műfajának korlátait feszegetve, időben, térben történő eseményként ábrázolni a zuhanás és a felemelkedés folyamatát. Jecza Péter ezzel nem csupán az emberi lét végességét kívánja tükrözni, hanem azt az üdvtörténeti távlatot is igyekszik hangsúlyozni, mely jelzi, hogy a véges földi létet az öröklét követi. Ezt az istenközeliséget, transzcendensbe való közelítést erősíti a kompozíció harmadik eleme, a kereszt. A művészi életműben ez a forma nagyon gyakori elemként, geometrikus alapformaként jelenik meg, úgy szakrális épületekben, mint szobraiban is.⁴⁵

2.4.2. Szent Mihály arkangyal

A szentély melletti falon, a bejárattal szemben helyezték el Jecza Péter másik alkotását, a Szent Mihály arkangyalt ábrázoló pasztikát (3. ábra). Míg Hervai Zoltán első festményén különböző attribútumok segítségével utal alakjára a művész, az arkangyal páncélban, karddal, glóriával látható, addig, hasonlóan

³⁵ FÁNDLY Edit – MURÁDIN Jenő é. n.

³⁶ HOSSZÚ Zoltán 2019, 7.

³⁷ JECZA Péter 2017.

³⁸ Uo.

³⁹ JECZA, Andrei 2017.

⁴⁰ Uo.

⁴¹ Sz. n. 2014.

⁴² SÍPOS László 2015.

⁴³ SZEKERNYÉS János 2003, 27.

⁴⁴ Uo.

⁴⁵ Uo.; JECZA-IANOVICI, Sorina 2021.

a Szent Gellért-reliefhez, ez az alak is stilizált, csupán szárnyai és felfele törő mozdulata utal a győzedelmes angyalra. A kompozíció összetettségét jelzi, hogy a győztes testtartású angyal mellett alászálló tükörkép figyelhető meg.⁴⁶

2.4.3. Keresztút

A Szent Gellért-relief és Szent Mihály arkangyal ábrázolása mellett az egyház Jecza Pétert bízta meg a Keresztút stációinak bronzban történő kialakításával is. A templomban található művei közül, mind témáját, mind pedig technikai megoldását tekintve, talán ez a legdrámaiabb, legérzékibb, legösszetettebb alkotás.⁴⁷ „A 20. századi szobrászat gazdag tapasztalati anyagát messzemenően kamatoztatva és hasznosítva, a bronzba transzponált formaviszonylatokban, a síkok rendszerében, a kifejező struktúrákban a történeti és a transzcendentális lét példaértékű ívét húzta meg, szintetizálta és összegezte gondolatilag, formailag és érzelmileg is” – fogalmazta meg Szekernyés János.⁴⁸

Jecza Péter feleségének visszaemlékezéseiből derül ki, hogy a művészt mindig is foglalkoztatta a hit kérdése. Nem volt ugyan gyakorló katolikus, azonban a transzcendensbe vetett hit elevenen élt benne.⁴⁹ Ezt támasztja alá, hogy nemcsak a sepsiszentgyörgyi templomba készített alkotásokat, hanem Hans Fackelman műépítéssel közösen katolikus templomot tervezett Orsován, valamint Újszentesen is.⁵⁰ A művész saját bevallása szerint a hit már kisgyerek korától elkísérte útján, hiszen katolikus családban nevelkedett. Emellett a korabeli, elnyomásra épülő rendszer is hozzásegítette hitének megerősítéséhez, hiszen azáltal, hogy tiltották a katolikus tanításokat, még inkább hangsúlyozták azok jelentőségét.⁵¹

Az államszocializmus viszonyainak lenyomata a Keresztút ábrázolásán is tetten érhető. A rezsim legszigorúbb évei alatt a művésznek félig titokban kellett dolgoznia. Az elnyomás személyes tapasztalata önéletrajzszerűen jelenik meg a domborműveken. A feszültség és családi problémák olyan erős nyomást helyeztek az alkotóra, hogy az előkészítő munkálatok során, 1988 októberében szívinfarktust kapott.⁵² Felépülését követően, 1989 elején újakezdte a munkálatokat, és első feladatuként a sepsiszentgyörgyi Keresztút vázlatait rajzolta meg.⁵³ Ezek a munkák Jecza Péter kerülte az egyértelmű leírást, hiszen úgy gondolta, hogy a mai hívek is jól ismerik a passiótörténetet. Ahelyett, hogy annak

illusztrációját készítette volna el, az ábrázolás általánosítására, egyetemes érvényű üzenet közvetítésére törekedett. Az absztrakt formanyelv ellenére, a művész mégis képes egyszerre utalni a kor nehézségeire, saját tapasztalataira, valamint a létezés teljességére is.⁵⁴ Felesége, Sorina Jecza-Ianovici jegyezte meg, hogy a domborműveken látható erős, szögletes kontúrok, mély barázdák nemcsak a művész geometrikus, mértani elemekből építkező életművének lenyomatai, hanem tükrözik az alkotó azon szándékát is, hogy technikailag alkalmazkodjon a helyi, székelyföldi fafaragás hagyományához. Ennek a törekvésnek köszönhetően a stációk felülete sima, az alakok arcvonásait egyenes, kemény vágások határozzák meg.⁵⁵ Amellett, hogy ezek a technikai megoldások kapcsolatot teremtenek a helyi hívőkkel, közelebb viszik hozzájuk az alkotások üzenetét, barátságosabbá, otthonosabbá válik a templombelső, a reliefeken látható „darabos, szaggatott jelleg” a szenvedéstörténet drámáját is erősíti.⁵⁶

A tizennégy stációt tehát kihagyásos, jelzésszerű, egyszerű felépítés jellemzi. A művész eltávolodott a csoportos, több személyt is ábrázoló kompozícióktól, és törekedett arra, hogy a kortárs szobrászat eszközeivel az egyes epizódok lényegét, legkifejezőbb pillanatát ragadja meg. A sorozat darabjai között tulajdonképpen Krisztus alakja teremt kapcsolatot, a többi alak jelenlétét csupán sugallta az alkotó. A keresztút állomásai nem ábrázolnak tájat, nem láthatók attribútumok, épületek, csak Krisztus és a vele közvetlen kapcsolatban levő szereplők jelennek meg. Az azonban észrevehető, hogy bár megjelenik Pilátus (4. ábra), Mária, Cirénei Simon, Veronika, a síró asszonyok alakja, a hangsúly mindig Krisztus arcára esik, a többi alak általánosabb, sematikusabb, hiányoznak egyéni ismertető jegyeik. Jecza Péter nem ábrázolja egyik domborművén se Krisztus talán legfontosabb, legkézenfekvőbb attribútumát, a keresztet. Azokon az állomásokon, ahol mégis megjelenik a kereszt, nem fedezhető fel a teljes alakzat (5. ábra). A passiótörténetben Jézus háromszor esik el a kereszt súlya alatt. Jecza Péter csupán egy gerendaszerű részét ábrázolta a keresztnek, így a hangsúly teljes mértékben Krisztus arcára kerülhetett. Ezen az arcon, valamint az arc három különböző pozícióban való elhelyezésén kivehető az egyre növekvő fájdalom. Emellett a művész az időbeni változást, a mozgást is jelezte bizonyos mértékben, hiszen a szenvedés-

⁴⁶ SZEKERNYÉS János 2003, 27; SEIBERT, Jutta 1986, 231.

⁴⁷ SÍPOS László 2015.

⁴⁸ SZEKERNYÉS János 2003, 27.

⁴⁹ JECZA-IANOVICI, Sorina 2021.

⁵⁰ SZEKERNYÉS János 2003, 22–25.

⁵¹ PRUT, Constantin – IANOVICI-JECZA, Sorina 2007,

20–21.

⁵² Uo., 18; SZEKERNYÉS János 2007, 39.

⁵³ JECZA-IANOVICI, Sorina 2021.

⁵⁴ PRUT, Constantin – IANOVICI-JECZA, Sorina 2007, 16.

⁵⁵ JECZA-IANOVICI, Sorina 2021.

⁵⁶ SZEKERNYÉS János 2003, 27.

tól fokozatosan eltorzuló arc egyre közelebb került a földhöz.⁵⁷ A kereszt nem látható a tizenkettedik, Krisztus keresztre feszítését ábrázoló domborművön sem (6. ábra). Ezen a munkán csupán Jézus lehajtott feje emelkedik ki a háttérből.

Annak ellenére, hogy az alkotó elvetette az attribútumok használatát, mégse távolodott el teljesen az ikonográfiai hagyománytól, hiszen a Megváltót töviskorona teszi felismerhetővé. Az utolsó két stáción azonban eltűnik a földi szenvedést jelző szimbólum. Ez a hiány átvezet a Szent Gellért-templom Keresztútjának egyik sajátosságához, ugyanis az egyház kérésére Jecza Péter elkészítette Jézus Krisztus feltámadásának és a Szentlélek eljövételének ábrázolását is. Újabban több helyen is folyamodnak ehhez a kiegészítéshez.⁵⁸ Hasonlóan a XIV. stáción látható, sírbeli krisztusi portréhoz, a feltámadást megmintázó reliefen is szakáll és töviskorona nélküli Jézus vehető ki. Az utolsó domborművön Mária figyelhető meg az apostolok körében, középen pedig a lángnyelvek kaptak helyet. A Szent Gellért-templomban levő domborművekről két másolat is készült. Ezek közül az egyik Essenben található, a Heimeshoff Galériában, a másik pedig a művész lakásában. Felesége a náluk található reliefsokról elemző videókat készített. Ezek egyikén figyelhető meg, hogy lakás-múzeumukban a tizenötödik stáció nem a többivel együtt, a falon helyezkedik el, hanem egy emelettel ezek alatt, a földre fektetve állították ki. A család a térbeli mélység segítségével próbálta még inkább kihangsúlyozni a feltámadás jelentőségét.⁵⁹

Felesége elbeszéléséből és saját visszaemlékezéseiből egyaránt kiderül, hogy Jecza Péter a stációk elkészítését rendkívül személyesen élte meg. A domborműveken olyan általánosítás, egyetemes érvényű tartalom jelent meg, amely lehetővé tette, hogy ne csupán a művész, hanem a templomba betérő hívők is azonosulni tudjanak Krisztus szenvedésének történetével. A reliefek sematikus alakjai hangsúlyozzák, hogy mindenki megélheti saját keresztútját. Jecza Péter oly módon ábrázolta a stációkat, hogy jelezze, mindig vannak segítő Cirénei Simonok, Veronikák, Máriák, szerető barátok, családtagok, akik segítenek „*vinni a kereszt terhét*”.⁶⁰ A dombormű-sorozat tehát nem csupán Jézus útját hivatott megjeleníteni, hanem gondolkodásra, azonosulásra készíti a híveket is.

A Szent Gellért-templomban található Jecza-plasztikák a szobrászat elvont, sematikus, geometrikus arányokból építkező formanyelvével képesek egyszerre tükrözni a Szentírás üzenetét, a huszadik századi diktatúra traumáját, valamint a művész sze-

mélyes önéletrajzi töltetű gondolatvilágát. Az itt látható munkák szervesen illeszkednek bele a művész életművébe, hiszen egyrészt nem ezek az egyedüli egyházi jellegű munkái, másrészt az alkotások stílusa összhangban áll a művész mértani, elvont, a csendre fókuszáló plasztikáival.

2.5. Hervai Zoltán és Jecza Péter munkái a templomi térben

„*A tulajdonképpeni, rendkívül igényes térkialakítási feladat az lenne, hogy az a keresztény liturgia sajátjának minősülő ellentétet a közelség és a távolság, az elrejtés és a leleplezés, a kultusz és a kommunikáció között úgy jelenítse meg, hogy a szereplőket ezáltal a megfelelő szerepben a helyes magatartáshoz segítse*” – véli Albert Gerhard *Az ünnepelés „tridenti” és „vatikáni” tere* című tanulmányában.⁶¹ A sepsiszentgyörgyi Szent Gellért-templom esetében a tér hosszanti elrendezése, a mennyezet természetes faburkolata, a világos vakolatú oldalfalak, a nagyméretű ablakokon beáramló fény, a szentély a II. Vatikáni Zsinat útmutatását követő kialakítása teremti meg azt a közeget, amelyben a hívők és a szentséget bemutató atya egyaránt meg tudják élni az Eucharisztia szentségét. Titok és megfajítás, csend és képi beszéd, elvont geometrikusság és figuratív egyértelműség közti határvonalon mozogva, Jecza Péter és Hervai Zoltán munkái olyan atmoszférát teremtenek meg, amely lehetővé teszi, hogy a hívők ne csupán Szent Gellért püspök példaértékű életéről emlékezzenek meg, hanem azt is, hogy részesülni tudjanak a misztériumból. Míg Jecza Péter munkái a geometrikus struktúrák, az elvontabb megfogalmazás által közvetítenek üzenetet, addig Hervai festményei, egy másik képzőművészeti ág eszközeit használva, egyértelművé teszik a szent életének mozzanatait. Annak ellenére, hogy a két alkotó munkáinak hangvétele látszólag teljesen más megközelítést követ, mégis észrevehető, hogy úgy a Jecza-keresztút, mint a Hervai-képek esetében az arcok teremtik meg a jelenetek közti kapcsolatot. Az epizódok közötti folytonosság tulajdonképpen a statikus arcok egymásutániságából, az egész alakos kompozíciók mellőzéséből alakul ki.

A képzőművészeti alkotások mellett a templom bútorzata is erősíti annak az ellentétekből létrejövő egységnek a megteremtését, amelyet az Albert Gerhard-idézet sugall. A bútorzatot képező iparművészeti tárgyak különböző anyaghasználatuk ellenére összhangban állnak a kortárs képzőművészeti alkotásokkal. A hajóból az egyenes záródású szentély fele haladva észrevehető, hogy Hervai Zoltán festményei és a fűtőtesteket fedő faburkolat tagolása azonos

⁵⁷ JECZA-IANOVICI, Sorina 2021.

⁵⁸ ARATÓ Mikós Orbán – VERBÉNYI István 2000; SEIBERT, Jutta 1986, 174.

⁵⁹ JECZA-IANOVICI, Sorina 2021.

⁶⁰ Uo.

⁶¹ GERHARD, Albert 2012, 45.

rendet követ (7. *ábra*), így a festmény és a fa anyaga között nem diszkrepancia, hanem egymást kiegészítő dinamikus egység teremődik. A fűtőtestek fölött levő, a hajót megvilágító hatalmas, négyzetrácsos ablakok között kaptak helyet Jecza Péter ugyancsak négyzet alakú bronz domborművei, melyek a templomi belső térhez viszonyítva, kis méretük által csupán jelzésértékűek. Krisztus keresztútjának stációi ezáltal lehetővé teszik, hogy ne mint múzeumban levő domborműveket szemlélje a hívő, hanem mint olyan liturgikus tárgyakat, amelyek kiváló képzőművészeti minőségük és alázatuk által teljes értékű megjelenítői a krisztusi szenvedéstörténetnek. Értékük abban rejlik, hogy mindezt nem hivalkodóan, dominanciára törekedve teszik, hanem a maguk sokat mondó csendjében szólítják meg a befogadót. Elvont kompozíciójuk, drámai töredezettségük által elmélyedésre, meditációra készítik a mai hívőket.

A szentély a hajónál két lépcsőfokkal magasabban helyezkedik el (8. *ábra*). Mivel azonban ez a szintkülönbség nem olyan nagy, és a padok is viszonylag közel helyezkednek el a szentélyhez, nem olyan hangsúlyos a cezúra a két térrész között. Ezt a közelséget erősíti a hajó és a szentély azonos faanyag-használata, valamint a Jecza Péter által készített bronz relief is kapcsolatot teremt a két regiszter között. A belső tér egészét tekintve vehető észre, miként segítik elő a képzőművészeti alkotások az egyértelműségtől a megfoghatatlan fele való elmozdulást. Míg a hajó hátsó felében Hervai képei mindenki számára értelmezhetőek, addig a falakon végighúzódo Jecza-keresztutak még a figurativitásnál maradvány ugyan, de már elvontabb megfogalmazást sugallnak. A formától, a könnyen befogadhatótól, a földi világtól eltávolodó Szent Gellért-relief a maga elvont, geometrikus kompozíciójával, töredezettségével erősíti a szentély misztikus atmoszféráját, jelzi a transzcendens, a földi léptékekkel kevésbé felfogható misztérium, az Eucharisztia szentségét. A földi világtól való eltávolodás, az isteni közelség megismerésének vágyát erősíti a dombormű és a szentély építészeti kialakítása közti viszony is, hiszen csupán a szentély egyik falán láthatók ablakok. A beáramló transzcendens fény mintegy magához vonzza, befogadja a sötét, földi világban lezuhanó, majd a kereszt, a világosság fele emelkedő szentet. Jecza Péter domborműveihez hasonló geometrikus stílus, a fa bronzszerű megmunkálása jellemzi a szentély bútorzatát is. A papi székek masszív szerkezete mintha folytatása lenne az „oltárképnek”. A II. Va-

tikáni Zsinatnak megfelelően előrehozott oltárasztal, a külön helyen levő tabernákulum, az ambó⁶² és a keresztelőkút kettős anyaghasználata, a márvány és a fa együttes jelenléte a maga kiegészítő ellentétében utal a földi és az égi világ közti átmenetre. A Szent Gellért-templomban levő képzőművészeti alkotások tehát olyan légkört teremtenek, mely lehetőséget nyújt Szent Gellért életének megismerésére, a krisztusi szenvedéssel való azonosulásra, az Eucharisztia szentségének befogadására.

3. Összegzés

Az elvont és egyértelmű formák, az elrejtés és a feltárás, a messzeség és az itt viszonyában nemcsak a képzőművészek munkáinak lényege tárulkozik fel, hanem a templomi szféra szakrális közegének lényege is meg tud mutatkozni.

A tanulmány azt követte nyomon, hogy miként alakulnak Hervai Zoltán geometrikus formái lírai hangvétellő, egyértelmű üzenetet közvetíteni szándékozó alkotásokká, miként illenek bele a belső térbe Jecza Péter kivételes értékű, elvont, elmélyülésre készítető munkái. Észrevehető, hogy a templombelsőben hangsúlyos szerepet kapott a magyar szentek ábrázolása.

Amellett, hogy a dolgozat kísérletet tett a két művész munkáinak alaposabb megismerésére mind az életmű, mind pedig a templomban található helyük alapján, rá is mutatott egy hiányra a szakirodalomban. Nemcsak ebben a sepsiszentgyörgyi templomban található kortárs művészek munkái, azonban még nem készült átfogó tanulmány ebben a témában. Ideje volna elemezni több, a 20–21. században épült erdélyi templomban található képzőművészeti alkotást is. Emellett pedig szükség lenne olyan kutatásra, amely építészeti szempontból közelíti meg a témát. Következő állomás lehetne a csíkszeredai Millennium-templom és a Szent Ágoston-templom, hiszen annak ellenére, hogy Makovecz Imre tervezte az előbbi, erről sem készült olyan összefoglaló tanulmány, amely tartalmazza a templom építészeti leírása mellett a képzőművészeti alkotások bővebb elemzését is. Nem kis munka elvégezni egy olyan nagyléptékű kutatást, amely Erdély-szerinte elemezné a 20–21. századi római katolikus templomokban levő képzőművészeti alkotásokat, szükség volna rá, hiszen a látszólag egyszerű építésű templomokban is fellelhetők művészi minőséggel bíró alkotások.

⁶² GUZSIK Tamás 1998.

Irodalom

- ALBERT Levente
2010 Ütő Gusztáv összegez, *Háromszék*, 22. évf., 6005. sz.
- ARATÓ Miklós Orbán – VERBÉNYI István
2000 Keresztút, in: *Liturgikus Lexikon* (<http://tar.liturgia.hu/Liturgia/Liturgikus%20Lexikon/lexikon/litlexbetusorindex.htm>; letöltve: 2021.04.07.).
- BALÁZS Jenő
2019 Szent Gellért élete, *Effata – A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi karának hitéleti és tudományos lapja*, 3. évf., 2. sz., 24–28.
- BOGDÁN László
1999 Képek árnyéka: Végtelen beszélgetés Hervai Zoltánnal, *Háromszék*, 11. évf., 2707. sz.
- CZEGŐ Zoltán
1992 Fölmutatni, hogy látva lássanak: Hervai Zoltán kiállítása Egerben, *Magyarország*, 29. évf., 51. sz.
- FÁNDLY Edit – MURÁDIN Jenő
é. n. *Jecza Péter* (<https://artportal.hu/lexikon-muvesz/jecza-peter-114/>; letöltve: 2021.04.07.).
- GERHARD, Albert
2012 Az ünneplés „tridentí” és „vatikáni” tere, *Praeconia*, 7. évf., 1. sz., 42–47.
- GUZSIK Tamás
1998 *Keresztény liturgiák építészete*, III, *Nyugati liturgiák és építészetük az újkortól napjainkig* (<http://www.eptort.bme.hu/doc/szakrall/szakral3.html#24>; letöltve: 2021.04.27.).
- HOSSZÚ Zoltán
2019 A legelemibb dolgok megfoghatatlan nagysága, in: VÉCSI NAGY Zoltán 2019, 5–7.
- JECZA, Andrei
2017 *Peter Jecza: sculptura și simfonia Triade de Remus Georgescu* (<https://www.youtube.com/watch?v=Io0RI1Y4JJw>; letöltve: 2021.04.07.).
- JECZA Péter
2017 Peter Jecza, in: *Arhiva TVR* (<https://www.youtube.com/watch?v=JrLuuFeRcm8&t=11s>; letöltve: 2021.04.07.).
- JECZA-IANOVICI, Sorina
2021 *Povestea lucrării: Drumul crucii, 1989* (<https://www.youtube.com/watch?v=4g2UpHHIux8&list=PLArhE8>; letöltve: 2021.04.07.).
- JÓZSA Zsuzsanna
2019 Sepsiszentgyörgy. Szent Gellért-búcsú, *Háromszék*, 31. évf., 8806. sz.
- KERNY Terézia
2014 Magyar szentek tisztelete és képzőművészeti ábrázolásai, 13–18. század, Szent Gellért, in: *Magyar Művelődéstörténeti Lexikon: Középkor és kora újkor* (szerk. Kőszeghy Péter), Balassi, Budapest, 216–243.
- KISGYÖRGY Zoltán
1993 Élő egyház: Üzenet az ajtók mögül, *Háromszék*, 5. évf., 950. sz.
- M. KISS Pál
1975 Hervai Zoltán, *Művészettörténeti Értesítő*, 24. évf., 4. sz., 293–296.
- MÓZES László
2015 Hervai Zoltán életmű-kiállítása, *Háromszék*, 27. évf., 7541. sz.
- PÁLJÁNOS Mária
2000 Templombúcsú, *Háromszék*, 12. évf., 3065. sz.
- PRUT, Constantin – IANOVICI-JECZA, Sorina
2007 *Peter Jecza. A Road of Faith*, Triade Interat Alapítvány Kiadó, Temesvár.
- SÁNTHA Imre-Géza
2011 *Szent Gellért és Szent Imre* (<https://www.kozterkep.hu/16020/szent-gellert-es-szent-imre>; letöltve: 2021.04.29.).
2013 *Szent Gellért-kompozíció* (<https://www.kozterkep.hu/19530/szent-gellert-kompozicio>; letöltve: 2021.04.28.).
2019 Száz éve született Hervai Zoltán festőművész, *Háromszék*, 31. évf., 8741. sz.
- SEIBERT, Jutta
1986 *A keresztyény művészet lexikona*, Corvina, Budapest.
- SÍPOS László
2015 *Jecza Péter szobrászművész* (<https://mmakademia.hu/alkoto/-/record/MMA15932#16>; letöltve: 2021.04.07.).
- Sz. n.
2011 Szent Gellért és Szent Imre szoborcsoport Sepsiszentgyörgyön, *Népújság*, 63. évf., 163. sz., 3. (<https://e-nepujasg.ro/index.php/articles/szent-gellert-es-szent-imre-szoborcsoport-sepsiszentgyorgyon>; letöltve: 2022.06.30.).
- Sz. n.
2014 *Meghalt Jecza Péter* (<https://www.youtube.com/watch?v=v21RQvatO7c>; letöltve: 2021.04.07.).
- Sz. n.
é. n. *Jecza Péter* (<https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/kortars-magyar-muveszeti/ch14s14.html>; letöltve: 2021.04.07.).
- Sz. n.
é. n. *Sepsiszentgyörgy II., Szent Gellért* (<https://ersekseg.ro/hu/templom/800>; letöltve: 2021.04.28.).

- Sz. n.
 é. n. *Szent Gellért püspök, vértanú. A műszaki katonák védőszentje* (<http://www.ktp.hu/kalendar/szent-gellert-puspok-vertanu-muszaki-katonak-vedoszentje-szeptember-24>; letöltve: 2021.04.10.).
- SZEGFÜ László
 1998 Gellért, Szt, OSB, in: *Magyar Katolikus Lexikon* IV. (<http://lexikon.katolikus.hu/G/Gell%C3%A9rt.html>; letöltve: 2021.04.10.).
- SZEKERNYÉS János
 2003 *Jecza Péter*, Mentor, Marosvásárhely.
 2007 A kispasztikáktól az emlékművekig. Jecza Péter szobrászművész életművének főbb rétegei és vonulatai, *Európai Utas*, 18. évf., 2. sz., 35–41.
- SZILÁRDFY Zoltán
 1996 Szent Gellért ikonográfiája a barokk kori grafikák tükrében, in: *In Memoriam Szent Gellért (A Makói Keresztény Értelmiségi Szövetség füzetek 23.; szerk. Tóth Zoltán), Makó* (https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/egyhazi-tortenet/Makoi-kereszteny-fuzetek/pages/023/002_szilardfy.htm; letöltve: 2021.04.10.).
- VÁRY O. Péter
 2015 Hervai Zoltán kiállítása az EMŰK-ben: Nagy adósság lerovása, *Háromszék*, 27. évf., 7532. sz.
- VÉCSI NAGY Zoltán
 2015a Hervai Zoltán emléktárlata, *Háromszék*, 27. évf., 7559. sz.
 2015b *Hervai Zoltán*, Erdélyi Művészeti Központ, Sepsiszentgyörgy.
 2019 *Jecza Bíró Klára. Jecza Péter* (szerk. Vécsi Nagy Zoltán), Erdélyi Művészeti Központ, Sepsiszentgyörgy.
- WEHLI Tünde
 2000 A Magyar Anjou Legendárium, in: *Három kódex: az Országos Széchényi Könyvtár millenniumi kiállítása, 2000. augusztus 17. - november 17.* (szerk. Karsay Orsolya – Földesi, Ferenc), Osiris–OSZK, Budapest, 73–87. (http://www.oszk.hu/sites/default/files/virtualis_kiallitasok/harom_kodex/hun/kiallit/virtualis/3kodex/3kodex_mal_hu.html; letöltve: 2021.04.10.).

Lucrări de artă contemporană la Sfântu Gheorghe în Biserica Sfântul Gerard (Rezumat)

Lucrarea încearcă să analizeze operele artiștilor contemporani aflate în spațiul bisericii Sfântul Gerard din Sfântu Gheorghe. Scopul acestei analize este de a poziționa lucrările din edificiu în contextul operei individuale a artiștilor. În plus, în această teză, alături de a căuta modelele iconografice care ar fi putut influența lucrările analizate, voi încerca să observ și modul în care aceste realizări ale artiștilor se raportează la interiorul bisericii. Cercetarea nu are ca scop analiza arhitecturii și nici nu se raportează la impactul schimbărilor aduse de al II-lea Conciliu de la Vatican. Lucrarea începe cu o scurtă descriere a istoriei clădirii, urmată de o schiță a carierei lui Zoltán Hervai. Aceasta este urmată de o analiză a celor cinci tablouri din biserică realizate de artist și a posibilelor paralele iconografice. După aceea am analizat și operele lui Péter Jecza. Capitolul discută lucrările celor doi artiști și spațiul bisericii. Pe această temă nu a fost realizat încă niciun studiu cuprinzător, textul sprijindu-se, în principiu, pe articole din ziare, cotidiene, reviste de știri, pe interviuri radio și reportaje TV, etc.

Contemporary Artworks in Sepsiszentgyörgy (Sfântu Gheorghe), in the Church of Saint Gerard (Abstract)

The paper attempts to analyze the works of contemporary artists in the space of the church of St. Gerard in Sepsiszentgyörgy (Sf. Gheorghe, Romania). The aim of this analysis is to put the works in the building into the context of the artists' respective oeuvres. Furthermore, besides looking for iconographic patterns that might have influenced the works analysed in this study, I also try to observe how these contemporary artists' works relate to the interior of the church. The research does not reflect on the analysis of the architecture, nor does it touch upon the impact of the changes brought about by the Second Vatican Council. The paper begins with a brief description of the building's history, followed by an outline of Zoltán Hervai's career as well as an analysis of the five paintings in the church that takes into account the artist's lifework and the possible iconographic parallels. After that Jecza Péter's works are likewise analysed.

Moreover, the chapter in question also discusses the relationship between the works of the two artists and the space of the church itself. No comprehensive study has yet been published on this topic, so the text focuses mainly on articles from newspapers, radio interviews and TV reports.

1. ábra Az orgonakarzat mellvédje Hervai Zoltán öt festményével (szerző felvétele)

2. ábra Jecza Péter: Szent Gellért-relief

(<https://www.kozterkep.hu/19530/szent-gellert-kompozicio#vetito=129601>; utolsó letöltés: 2021.04.10.)

3. ábra Jecza Péter: *Szent Mihály arkangyal*, 1988, bronz,
100 × 50 × 10 cm
(PRUT, Constantin – IANOVICI-JECZA, Sorina 2007, 17.)

4. ábra Jecza Péter: *I. stáció*, bronz, 42 × 42 × 6 cm
(PRUT, Constantin – IANOVICI-JECZA, Sorina 2007, 50.)

5. ábra Jecza Péter: *II. stáció*, bronz, 42 × 42 × 6 cm
(PRUT, Constantin – IANOVICI-JECZA, Sorina 2007, 51.)

6. ábra Jecza Péter: *XII. stáció*, bronz, 42 × 42 × 6 cm
(PRUT, Constantin – IANOVICI-JECZA, Sorina 2007, 61.)

7. ábra A hajó orgonakarzat felőli része (szerző felvétele)

8. ábra A hajó szentély felőli része (szerző felvétele)